

наповнюють цю форму реальним змістом, характеризують механізм формування і реалізації професіоналізму в правоохоронній діяльності.

Отже, ми вважаємо, що професійна культура правоохоронця – це ступінь оволодіння ним знаннями, способами та методами правоохоронної діяльності та використання їх на практиці відповідно до рівня розвитку власної мікрокультури. Наступним елементом професіоналізму є професійна етика. Як свідчать численні соціологічні дослідження, дотримання законності та службової дисципліни визначається не стільки вимогливістю керівників, скільки моральними установками правоохоронців. У багатьох випадках ці установки здійснюють на ефективність службової діяльності більший вплив, ніж професійна компетентність. Тому моральність правоохоронця визначає його готовність до вирішення службових завдань, бажання їх виконувати; формує почуття відповідальності за їх виконання з найбільш результативним ефектом. Саме такий зміст вкладається в поняття професійної етики правоохоронної діяльності.

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Дашо Т.Ю.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
господарсько-правових дисциплін*

Львівського державного університету внутрішніх справ

Гарасимів Т.З.

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри теорії та філософії права

*Навчально-наукового Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»*

Права людини – одне із найбільш уживаних понять у сучасному правознавстві, навколо якого і в наш час відбуваються гострі дискусії серед учених. Інтерес до концепцій прав людини легко пояснити з урахуванням соціально-економічної перебудови, що відбувається в Україні.

Кожне суспільство мало свої уявлення про справедливість, гідність і повагу. Майже в кожній давній спільноті людей існувала точка зору, що її провідники повинні правити мудро та керуватися при цьому інтересами загального добробуту. Джерелом таких поглядів були заповіді Божі, закони природи, традиції, а часом і політичні рішення, але вони не впливали із розуміння того, що кожна людина наділена правом мати справедливих керівників. У добре упорядкованому суспільстві народ неодмінно користався з того, що його еліта брала на себе певні політичні зобов'язання. Проте у нього не було жодних природних чи людських прав, які він міг би протиставляти несправедливому керівництву. Століттями проходив процес поступового визнання індивідуальної свободи та обмеження влади уряду.

Історично першою формою розуміння прав людини була ліберальна концепція. Приблизно до XVII ст. не було розуміння суспільства як області об'єднання особистих неполітичних інтересів, як не було і розуміння держави як особливого апарату примусу, відособленого від людини. Поняття свободи було сформульовано ще давньогрецькими мислителями, зокрема Арістотелем, а потім Августином і Фомою Аквінським. Вони виходили з того, що свобода – право повноправних членів громади бути керованими в їхніх власних інтересах. Ідея свободи в той час не співвідносилася з ідеєю юридичного захисту прав людини. Катастрофа традиційного, заснованого на патріархальних, общинних зв'язках суспільства, і його традиційної влади вперше чітко виявила існування розбіжностей між громадянським суспільством і державою. Це розходження поставило на порядок денний також і проблему: як суспільство, члени і соціальні групи якого знаходяться в постійному русі, конфлікті, може все ж таки зберігати соціальну згуртованість, з одного боку, визнаючи законність існування державної влади, а з іншого боку – юридичний захист прав людини. Обґрунтування такого розуміння цих питань ґрунтується на ідеї природних прав людини та теорії суспільного договору.

Основоположником лібералізму справедливо вважають англійського політичного діяча та філософа Дж. Локка, тому що він у числі перших заговорив про примат прав людини і громадянина,

назвавши державу його слугою. Він уважав, що при укладанні суспільного договору зберігаються всі природні права людини, під якими він розумів право на життя, свободу та приватну власність, а межі влади держави окреслені тими самими правами громадян, для охорони яких вона і створювалася. Пізніше ці ідеї, доповнені вченням Ш. Монтеск'є про громадянські права, були сприйняті в Новому Світі, де Т. Джефферсон оголосив їх самоочевидними (замінивши, щоправда, право власності на прагнення до щастя). Ці ідеї виступають основоположними засадами західної ліберальної концепції прав людини.

Дещо пізніше, у другій половині XVIII ст., погляди французького просвітника Ж.-Ж. Руссо поклали початок другому підходу щодо проблеми співіснування державної влади, громадянського суспільства і прав людини. Його розуміння проблеми можна визначити як народницьке (авторитарне) або колективістське, що потім було підхоплене і розвинуте в умовах нових історичних реалій марксистами та соціал-демократами.

Людина згідно з Ж.-Ж. Руссо завжди перебуває у природному стані добра. Внаслідок обману сильних і заможних люди укладають суспільний договір, що стає можливим через перекручення людської природи після виникнення власності. Створене у такий спосіб суспільство протиприродне, але його можна облаштувати на справедливих началах. Для цього воно повинно стати єдиним цілим і отримати усі права, властиві людині в природному стані. Окрім того, остання може насолоджуватися своїми правами лише як частина цілого. У такій ситуації індивідуальні права набували юридичного характеру, оскільки вони забезпечувалися взаємною згодою та сукупною силою всіх громадян. Свобода та рівність учасників договору забезпечували об'єднання народу в єдине ціле (колективну особистість), інтереси якої не могли суперечити інтересам окремих осіб.

Отже, цілком закономірно впливав висновок про можливість цілого (суспільства) диктувати свою волю окремим своїм складовим – індивідам.